

avui la palatalitat de *-lh* és poc ferma: si no en tots, en la major part d'ells es redueix a *-l*: *douzil* podria ser el resultat normal de *dozilb*.

És veritat que aqueixa reducció fonètica sorprèn un poc més en el Pallars. Hi hauria variant *DUCILE? En aquest sentit cf. astur. *ducil* 'espita' (DCEC 1, 43b14) (passat que aquest sigui occitanisme modern). El mot apareix en basc com a manlleu romànic no recent: lab. i bnav. *dutxulu*, lab. *tutxulu* «espita, canilla» (que en el Labort és també «cauce de molino»).² A l'oc. ant. *dozilb (-il)* cal afegir que també hi ha algunes formes fr. *doisil* (Hering, ZRPb. LVII, 405) o *douzil*, d'altra banda un oc. ant. *adozilbar* «percer, mettre en perce» (PDPF) que ja apareix llatinitzat *adozillare* id. en els *Estatuts de Magalona* de 1331 (Bertoni, ARom. III, 368). D'altra banda Bierzo *doncillerà* (Ga. Rey).³

No sé si podem retenir la suggerència d'un *DUCILE feta més amunt. No sols DUCICULUS amb C'L està ben documentat en fonts llatines (encara que siguin ja medievals) sinó que la vocal *i* oscilla, i hi ha *duell*, ço que confirma -ICULU, amb l'habitual duplicat quantitatiu -ICULU/-ICULU. Em deia el meu pare (1929) que ell havia après *duell* a l'Alt Empordà; va usar-lo en les seves obres: «esbotzar la porta del celler; i allí, çquè hi feia que les aixetes fossin estat tretes o lligades? A punta de filaberquí se li obria un *doell* a la bóta del vi ranci, i proveït Silèn d'una immensa sopera —», *Silèn*, (cap. 6, p. 93); «la fluència de la font, que sembla com si ragés de la soca d'un arbre, *doell* obert en les seves arrels ---», *Jardins de St. Polz* (p. 108). Però és també de les terres de l'Ebre enllà: «el safareig --- l'aigua que en surt en el moment de regar, enfla la marera per un forat rodó anomenat *duell*», Bladé (*Benissanet*, p. 55); «*duell*: forat en un costat de la part baixa del cossi, per on ix a la canal el suc del lleixiu de la bugada» en el Maestrat i la Plana (GaGirona); i ja Sanelo (c. 1800) registrava *duell* (f° 68) com a valencià, si bé amb definició vaga «agujero», però Tastú, que rescatà el ms. de Sanelo (mig oblidat en alguna col·lecció) a València, s'ho degué fer precisar allí i posa «*duell*: colada, colar la ropa roscada» (papers de Tastú, conservats junt amb el Sanelo a la biblioteca Mazarina, 1930).

Ara bé partint de *duïll* és clar que es podia passar a *duïl* amb l'acostumat canvi català de l'accent en hiatus, tal com *duia* en *dúia*. És punt cert, i fet que va passar: a Sant Pol anomenaven *duï* els pescadors (1929) el 'forat fet en el sòl de la barca, tapat quan va en mar amb un tap de drap, que en arribar en terra es destapa per treure l'aigua que ha fet la barca'; a l'Escala li digueren *dull* a J. G. M. (1937) això mateix, com un forat rodó d'uns dos cm. en un extrem de la nau; és indiferent i no menys fàcil que això sortís directament de *duïll* > *duïl*, o sigui restitució de la *l* en la variant *duï* com en el Maresme (car l'Escala es troba prop del límit entre les pronúncies *ï* i *l* de la *-yl* i hi pot haver regressions o ultracorreccions). Sembla que amb el sentit de 'duell de bóta' diuen *dui* a Binissalem (DAg.).

Era natural, de tota manera, examinar almenys la possibilitat que un *doïll* vagi donar paral·lelament *dóïll* > *doll*, i per això no vaig descartar de bell antuvi la segona suggerència. Però, tanmateix, pensant-hi bé, es comprèn que cal descartar la idea. Un *duïll* o *duell* o *dozilb* no és un doll ni raig gruixut sinó prim, i no és el líquid sinó el conducte. Encara més evident, però, és que el *doll* 'gran gerra o àmfora' res no té a veure amb un DUCICULUS o 'canonet' i és idèntic a un DOLIUM.

Pel que fa a l'aspecte fonètic, fins i tot si féssim els ulls grossos a la *u* catalana de *duïll* (constant des d'Eiximenis fins al valencià Sanelo) i consentíssim a partir de **doïll* hauríem de pensar que en traslladar-se l'accent en aquestes condicions sempre tenim *ii* amb *u* com a resultat, encara que es tractés d'una o etimològica: COQ(U)INA > *co(z)ina* > *cúina*, BOVINA > *buina*, ROVIRA > *Rúira* (cogn., *La Rúira* boscos de Queralbs, etc.), CRÜCICULA > *cro(z)illa* > *cruia*. És clar que la presència de *doll* des de Muntaner i de JoMartorell també és incompatible amb l'etimologia *duïll*, tant en el sentit cronològic com en el dialectològic. Nova comprovació que *doll* i *duïll* han romàs sempre com a dos mots ben diferents i diferenciats, la tenim a Mallorca, on Joan Rosselló els usa tots dos, en el seu estil mig camperol: el missatge, rentant les bótes en el celler de Son Torrella s'ha ficat dins una gran bóta enfilant-s'hi amb una escala de gat a través del forat de la cadireta, però el criden: «lleua s'estaca des *dui*, y posa s'escaleta, que tenc de sortir una estona» (*Manyoc de Fruita Mall.*, p. 147); al seu amo li prediu el metge la mort de la seva esposa i «un *doll* de plors brollà de mos ulls» (p. 123).

Queda doncs descartada l'etimologia DUCICULUS per a *doll*, provada per a *duell/duïll*, i provat que *doll* ve de DOLIUM. Acabem amb algun detall menor. *Doll* i *TOLL* són dos mots diferents, de sentit i origen distints, i sense res comú en l'origen. Algú sembla haver-los confós, car Tagell va usar a *toll* per 'copiosament': «sols se sentí lo soroll / "citharedorum" a *toll* / "saturizantium" a thesa» (a. 1740, *Rel. de Clement XII* v, 1967), (a *tesa* altra expressió un poc rebuscada, per als ramats que jeuen a *tesa*, fora de la jaça). No es pot donar gaire importància al pretensió enfilall de conceptismes d'aqueixa digníssima versió augmentada d'un Rector de Vallfogona amb ínfules romanes. Que ho faci exprés (per malabarisme pseudo-quevedià) o per mera ignorància dels mots catalans, confon *toll* amb *doll*, i no cal que ens en preocupem pel prestigi de la cúria (per més que Lab., ho prengui d'ell, posant a *toll* = a *doll*).

El *Costumari Cat.* de la Mancomunitat (II, 85) diu que a l'Empordà usen *dordoll* en lloc de 'doll d'aigua'. Realment vaig sentir «hi surt un *durdòl* d'aiga!» a Vilacolum (1958); però també a Cerdanya: «pel Torrent del Fornàs a vegades hi baixa un bon *durdòl* d'aigua» (Prullans, 1935). Vindria potser de la locució *rajar a bell doll*, estereotipada, i amb un canvi fonètic gens difícil de *-elldoll* en *-urdoll*. És la idea que suggereix GaSoriano (*Vocab. Murc.*, p. LX) per a un